

Nyår: klockorna, raketerna och löftena

Berättelse

Natten då året byts

I Sverige firas nyår natten mellan den 31 december och den 1 januari. Den sista dagen på året kallas nyårsafton, och den är för många en kväll fylld av förväntan. Det är vanligt att samlas hemma eller hos vänner, att äta god mat och att vara uppe sent. När klockan närmar sig tolv på natten räknar många ner de sista sekunderna tillsammans. Exakt vid midnatt, vid det som kallas tolvslaget, börjar det nya året, och då önskar man varandra "Gott nytt år". Stunden känns ofta högtidlig, för det gamla året tar slut och något nytt börjar.

Dikten på Skansen

En av de mest kända nyårstraditionerna i Sverige finns på friluftsmuseet Skansen i Stockholm. Vid tolvslaget läser en person upp dikten "Nyårsklockan", som innehåller den berömda raden "Ring, klocka, ring". Traditionen är gammal och började redan 1895. Dikten är inte från början svensk: den bygger på en text av den engelska poeten Alfred Tennyson från 1850. Den svenska översättningen gjordes av Edvard Fredin och spreds i tidningar i januari 1889. Under många år var det skådespelaren Anders de Wahl som läste dikten på Skansen. Han gjorde det många gånger, ända fram till sin död 1956. Inför nyåret 1977/1978 tog SVT upp traditionen i TV under namnet "Tolvslaget på Skansen", och firandet sänds fortfarande i TV. För många i Sverige hör det till nyårsnatten att titta på uppläsningen just vid midnatt.

Fyrverkerier och regler

En annan vanlig del av nyårsfirandet är fyrverkerier. När det nya året börjar skjuter många raketer som flyger upp på himlen och exploderar i färger och ljus. Det är vackert att se, men det är också något man måste vara försiktig med, och därför finns det viktiga regler. I Sverige måste man ha fyllt 18 år för att köpa och använda fyrverkerier, och det är förbjudet att ge fyrverkerier till någon som är yngre. Sedan den 1 juni 2019 krävs dessutom särskild utbildning och tillstånd för raketer med styrpinne, eftersom just sådana raketer orsakade många olyckor. Andra fyrverkerier, till exempel fyrverkeritårtor, får man fortfarande använda utan tillstånd. Många kommuner bestämmer också var och när privatpersoner får skjuta, ofta bara några timmar runt midnatt och med krav på avstånd till exempelvis sjukhus, äldreboenden och platser med djur. Eftersom reglerna kan vara olika på olika orter är det klokt att alltid kontrollera vad som gäller där man bor.

Löftet inför det nya året

Vid nyår är det också vanligt att ge sig själv ett nyårslöfte. Ett nyårslöfte är ett löfte man ger sig själv om att förändra eller förbättra något under det kommande året. Många löften handlar om hälsa, till exempel att träna mer, äta nyttigare eller sluta röka. Andra kan handla om att lära sig något nytt eller att ta bättre hand om dem man tycker om. Det sägs ofta att traditionen är mycket gammal, och en vanlig förklaring är att den skulle gå tillbaka tusentals år. Men varifrån vanan egentligen kommer

är osäkert, och sådana berättelser bör man ta med en nypa salt. Det är inte heller alltid lätt att hålla ett löfte. Ändå tycker många att det känns bra att börja ett nytt år med en god tanke om framtiden.

En natt som betyder något

Nyår är alltså en blandning av flera saker: den högtidliga dikten vid tolvslaget, de färgglada raketerna på himlen och de tysta löftena man ger sig själv. Olika personer firar på olika sätt. Alla skjuter inte fyrverkerier, och alla ger inte heller ett nyårslöfte. För en del är nyår en stor fest med många människor, för andra en lugn kväll hemma. Men gemensamt för många i Sverige är känslan vid midnatt: en stund då man ser tillbaka på året som gått och samtidigt ser fram emot det som kommer.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
förväntan	känslan av att vänta på något roligt som ska hända
tolvslaget	stunden klockan tolv på natten, när det nya året börjar
högtidlig	allvarlig och fin; som hör till en viktig stund
friluftsmuseum	ett museum utomhus, med hus och djur
översättning	en text som är flyttad från ett språk till ett annat
skådespelare	en person som spelar roller på teater, film eller TV
tillstånd	ett officiellt ja, en tillåtelse att göra något
avstånd	hur långt det är mellan två platser
nyårslöfte	ett löfte man ger sig själv inför det nya året
osäkert	inte helt säkert; man vet inte riktigt
ta med en nypa salt	inte tro på något helt och hållet; vara försiktig
gemensam	något som flera personer delar

Läsförståelsefrågor

1. Vad menar texten är gemensamt för många i Sverige vid midnatt på nyårsafton?
 1. Att alla skjuter fyrverkerier.
 2. Känslan av att se tillbaka på året och se fram emot det nya.
 3. Att alla läser samma dikt högt.
2. Vem läste dikten "Nyårsklockan" på Skansen under många år, fram till 1956?
 1. Alfred Tennyson.
 2. Edvard Fredin.
 3. Anders de Wahl.
3. Vad gäller för fyrverkerier i Sverige enligt texten?
 1. Alla får köpa och använda dem fritt.
 2. Man måste ha fyllt 18 år, och vissa raketer kräver tillstånd.
 3. Det är helt förbjudet att skjuta fyrverkerier.
4. Vad betyder uttrycket "ta med en nypa salt" i texten?
 1. Att tro fullständigt på något.
 2. Att vara lite försiktig och inte tro på något helt och hållet.
 3. Att glömma bort något.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Dikten "Nyårsklockan" bygger på en engelsk text av Alfred Tennyson.
 2. Alla i Sverige ger ett nyårslöfte varje år.
 3. Många kommuner har regler för var och när man får skjuta fyrverkerier.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Fyrverkeritårtor får man använda utan tillstånd.
 2. SVT började sända firandet i TV inför nyåret 1977/1978.
 3. Nyårsklockan-dikten är den vackraste dikten i Sverige.
7. Förklara med egna ord vad ett nyårslöfte är och ge ett exempel på ett vanligt sådant löfte.
8. Texten använder uttryck som "det sägs" och "osäkert" när den berättar om nyårslöftets ursprung. Vad vill texten visa med sådana ord, och varför är det klokt att skriva så?
9. Varför är det viktigt att kontrollera de lokala reglerna innan man skjuter fyrverkerier? Svara med stöd i texten.
10. Texten säger att "olika personer firar på olika sätt". Varför tror du att texten är noga med att skriva så i stället för att säga att alla firar likadant?

11. Varför kan stunden vid tolvslaget kännas högtidlig för många, tror du? Använd både texten och egna tankar.
12. Texten kallar löftena man ger sig själv för “tysta”. Vad tror du menas med det, och hur skiljer det sig från fyrverkerierna?

Diskussionsfrågor

- Hur firar man övergången till ett nytt år där du kommer ifrån? Finns det en särskild tradition eller en speciell maträtt?
- Texten beskriver regler för fyrverkerier i Sverige. Vad tycker du om fyrverkerier — väger det vackra tyngre än problemen, eller tvärtom? Tänk på djur, äldre och miljö.
- Nyårslöftets ursprung är osäkert, men berättelsen om en mycket gammal tradition sprids ändå. Varför tror du att vi gärna berättar sådana historier, och hur kan man tänka källkritiskt kring dem?
- Texten säger att ett löfte är “tyst” medan fyrverkerierna är högljudda. Vilket sätt att markera ett nytt år tilltalar dig mest, och varför?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text om hur du skulle vilja fira ett nytt år. Berätta var du är, vem du är med och vad ni gör. Avsluta med ett mål eller ett löfte som du skulle vilja ge dig själv inför året och förklara varför.